

MAČAK KOJI JE SPASAO KNJIGE

SOSUKE NACUKAVA

Prevela sa engleskog
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Sosuke Natsukawa

THE CAT WHO SAVED BOOKS

Copyright © Sosuke Natsukawa 2017

Translation copyright © Louise Heal Kawai 2021

Translation copyright ©2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

MAČAK KOJI JE
SPASAO KNJIGE

Prolog: Kako je sve počelo

Prvo i osnovno, deke više nema.

Priča koja sledi prilično je nečuvena, ali on zna da je jedna činjenica apsolutno stvarna.

Ona je stvarna kao sunce što ujutru izlazi, i kao njegov trbuh što u vreme ručka krči od gladi. Pokušavao je da zažmuri, da zapuši uši, da se pretvara kako ništa ne zna, ali deka se ne vraća.

Rintaro Nacuki stoji nem i nepomičan pred tom surovom stvarnošću. Spolja Rintaro izgleda kao smiren, pribran mladić. Ali nekima na sahrani deluje sablasno. Izgleda previše pribrano za jednog srednjoškolca koji je naprasno ostao bez najbližeg u porodici. Držeći se ugla salona pogrebnog preduzeća, Rintaro ne odvaja oči od portreta svog deke.

A zapravo Rintaro uopšte nije smiren i pribran. Sam pojam smrti njemu je tuđ; ne može da uspostavi vezu između nje i svog dede, spokojnog čoveka koji kao da je egzistirao u nekom drugačijem svetu. Nikad nije pomišljao

da će smrt doći po deku, starca koji je nalazio uživanje u svom jednostavnom, bezmalo jednoličnom životu. Dok deda leži tu ne dišući, Rintaro ima utisak da ga posmatra iz daljine, kao da gleda neku rđavo izvedenu predstavu.

Sada, dok počiva u svom belom kovčegu, on izgleda istovetno kao i uvek – kao da se baš ništa nije dogodilo; kao da će svakog časa ustati, promumlati: „E pa lepo“, upaliti petrolejsku grejalicu i skuvati sebi uobičajenu šolju čaja. To bi Rintaru bilo potpuno normalno, ali se ne dešava. Umesto toga je starac i dalje u svom kovčegu, sa sklopljenim očima i svečanim izrazom lica.

Pojanje sutre monotono se oteglilo, a ljudi prolaze po jedno ili dvoje, poneko izjavi Rintaru saučešće.

Prvo i osnovno, deke više nema.

Stvarnost postepeno pušta koren u Rintarovom srcu. Konačno uspeva da iscedi iz sebe nekoliko reči.

„Ovo je bez veze, deko.“

Ali odgovora nema.

Rintaro Nacuki je bio običan učenik više srednje škole*. Onizak, bled, s naočarima prilično debelih stakala, i retko je progovarao. U školi nije bilo nijednog predmeta u kom se posebno odlikovao, a sa sportovima nije baš najbolje stajao. Bio je skroz-naskroz prosečan dečak.

Rintaru su se roditelji razveli još dok je bio beba. A kad mu je, otprilike u vreme njegovog polaska u osnovnu školu, umrla majka, prešao je kod dede da živi s njime. Još

* U Japanu osnovno školovanje traje samo šest godina, tako da se srednja škola deli na nižu (u trajanju od četiri godine) i višu (u trajanju od dve godine). (Prim. prev.)

otad su porodicu činili samo njih dvojica. Takvo uređenje života bilo je malčice neuobičajeno za tipičnog srednjoškolca, ali za Rintara je naprosto predstavljalo normalan i neizostavan deo dosadne svakodnevice.

No sada kad je preminuo i deda, priča se zakomplikovala. Njegova smrt je bila veoma iznenadna.

Deda je bio ranoranilac, ali tog ljuto hladnog zimskog jutra nije se pojavio u kuhinji kao obično. Pošto mu se to učinilo čudnim, Rintaro je promolio glavu u polumračnu sobu zastrtu tatamijima gde je spavao njegov deda. Starac je još počivao ušuškan u svoj futon, pošto je već bio izdahnuo poslednji dah. Nije izgledao kao da je pre toga trpeo bolove – Rintaru je više ličio na skulpturu čoveka koji spava. Po mišljenju lokalnog doktora, najverovatnije je doživeo srčani udar i umro u tren oka.

„Preminuo je u miru.“

Ako se kandži znak za reč „život“ iskombinuje sa znakom za reč „umreti“, dobije se reč čudnog izgleda koja znači „preminuti“. Zbog nečeg se najviše potresao upravo kad je video tu reč; činilo mu se da je neumesna.

Doktor je hitro shvatio težinu Rintarove porodične situacije, pa se očas posla tu stvorila nekakva tetka iz nekakvog dalekog grada.

Dobrodušna i efikasna, pozabavila se svime, od dokumentacije potrebne za uverenje o smrti pa do organizovanja sahrane i svih drugih formalnosti. Posmatrajući je, Rintaro nije zaboravljao da se potruđi da izgleda pomalo tužno, uprkos upornom utisku da ništa od toga nije stvarno. Ali koliko god da je o tome razmišljao, prosto nije mogao da natera sebe da zajeca pred dedinom slikom na sahrani. To mu je delovalo apsurdno, a i bilo bi laž.

Takoreći je mogao da zamisli deku kako pravi grimasu u svom kovčegu i govori Rintaru da prestane s time.

Na kraju je Rintaro poželeo dedi zbogom potpuno ćutke. Sve što mu je sad preostajalo bila je jedna zabrinuta tetka... i knjižara.

Knjižara *Nacuki* bila je majušna prodavnica korišćenih knjiga na periferiji gradića. Nije imala tolike novčane gubitke da bi se smatrala teretom, a nije ni donosila dovoljno novca da se smatra blagom. Ne baš neko naročito nasledstvo.

„Ej, Nacuki, imaš ovde neke sjajne knjige.“

Taj muški glas dopro je iza Rintara. Nije se okrenuo.

„Stvarno?“ upita očiju uprtih u police pred sobom. Police su se ređale od poda pa sve do plafona; bile su popunjene impresivnim brojem knjiga.

Tu su bili Šekspir i Vordsvort, Dima i Stendal, Fokner i Hemingvej, Golding... previše da bi se svi nabrojali. Neka od najvećih remek-dela koja je video ovaj svet – veličanstveni, dostojanstveni tomovi piljili su u Rintara. Sve su to bile ostarele polovne knjige, ali nijedna previše korišćena niti pohabana, nesumnjivo zahvaljujući dedinoj nežnoj brizi.

Kraj Rintarovih nogu je slično ostarela petrolejska greljica sijala narandžastim sjajem, ali uprkos njenom najvećom trudu, u radnji se osećala promaja. A opet, Rintaro je znao da nije samo temperatura kriva što njega podilazi hladna jeza.

„I koliko su ove dve zajedno?“

Rintaro se osvrnu i zaškilji u knjige pružene ka njemu.

„Tri hiljade i dvesta jena“, tiho reče.

„Pamćenje ti je britko kao i uvek.“

Mušterija je bio momak iz iste srednje škole, za razred stariji od Rintara, po imenu Rjota Akiba. Bio je visok i vitak, vedrog lica, i zračio je nekom smirenom samouverenošću koja je bila sasvim dopadljiva. Uz snažnu građu, stečenu zahvaljujući dugogodišnjem treniranju košarke, posedovao je jednu od najbistrijih glava u svom razredu. Uz sve to je još bio i sin lokalnog doktora. Bio je to momak koji je pohađao ogroman broj vannastavnih aktivnosti – drugim rečima, sušta suprotnost Rintaru u svakom pogledu.

„A ove su ti bagatela.“

Na te reči Akiba krenu da slaže još pet-šest knjiga na gomilu pored kase na tezgi. Gospodin Svaštar je bio iznenađujuće revnostan čitalac i jedan od redovnih kupaca u knjižari *Nacuki*.

„Ovo je stvarno sjajna radnja, znaš.“

„Hvala. Molim te, razgledaj bez žurbe. To nam je rasprodaja pred gašenje knjižare.“

Po Rintarovom bezličnom tonu bilo je teško proceniti da li je ozbiljan.

Akiba se načas ućutao.

„Sigurno ti je strašno“, oprezno započe, „što si ostao bez dede.“

Akiba iznova hitro preusmeri pažnju na obližnju vitrinu s knjigama i napravi se da pretražuje police.

„A kao da je juče sedeo ovde i čitao“, nastavi Akiba, tobož uzgred. „Baš je bilo iznenada.“

„Da, i meni tako izgleda.“

Rintaro je zazvučao kao da samo nastoji da bude učtiv; sve i ako mu jeste tako izgledalo, u glasu mu nije bilo

nikakve naznake srdačnosti niti druželjubivosti. Akibu to, reklo bi se, nije posebno uzбудilo. Obrnuo se i pogledao u mlađeg dečaka, koji je i dalje zurio u police s knjigama.

„Ali čim je preminuo, ti si prestao da dolaziš u školu. Nije ti neka fora. Svi su se zabrinuli za tebe.“

„Ko to 'svi'? Ne pada mi na pamet ni jedna jedina osoba koja bi se zabrinula za mene.“

„Ah, pa dabome, ti se ni sa kim ne družiš. Sigurno je život tako prostiji. Ali ozbiljno, mora biti da se deda opasno sekira za tebe. Verovatno ga do te mere zabrinjavaš da mu duh još tumara naokolo. Kako da počine u miru? Previše je star da bi mu ti priređivao toliki jad.“

Akibine reči su bile oštre, ali osetilo se i nešto nežno u načinu na koji ih je izgovorio. Zbog zajedničke sponse s knjižarom *Nacuki*, Akibi je bio drag taj mlađi dečak sa svojom zatvorenošću hikikomorija*. Čak i u školi bi ponekad zaustavio Rintara da na brzinu pročaska s njim. Sada je njegova briga bila očigledna; Akiba je svratio u knjižaru samo da bi proverio kako mu je.

Akiba je posmatrao Rintara, koji i dalje glasa nije puštao od sebe. Najzad je Akiba prekinuo tišinu.

„Dakle, pretpostavljam da ćeš se odseliti.“

„Valjda“, kaza Rintaro ne odvajajući oči od polica. „Selim se kod tetke.“

„Gde živi?“

„Ne znam. Nisam je upoznao sve dok deka nije umro.“

Ton Rintarovog glasa ni na tren se nije menjao; bilo je nemoguće pročitati ga.

* Hikikomori – osoba koja živi povučeno i često izolovano od društva. Isto tako se naziva i sam taj fenomen. (Prim. prev.)

Blago slegavši ramenima, Akiba spusti pogled na knjige koje je maločas stavio na tezgju.

„Zato organizuješ rasprodaju?“

„Da.“

„Šteta. Zbirka ove knjižare je jedinstvena. U današnje vreme retko se naiđe na stvarčice kao što je čitav komplet Prusta u tvrdom povezu. Ovde sam konačno našao one delove *Očarane duše* Romena Rolana za kojima sam tragao“.

„Deda bi se obradovao kad bi to čuo.“

„Da je samo ovde to da čuje, ulepšalo bi mu dan! Znaš, zahvaljujući tome što sam ti drug, dokopao sam se mnogih sjajnih knjiga. A ti se sad seliš.“

Kod Akibe je neuvijenost bila način da izrazi brigu. Rintaro nije znao kako pravilno da uzvrat na to, pa se samo zapiljio u zid preko puta, gde se nalazila ogromna gomila knjiga. Čak i kad se ima u vidu da je to bila prodavnica polovnih knjiga, pravo je čudo kako su uspevali da ostanu u svom poslu s obzirom na vrste delâ koje su nabavljali i držali, jer je većina bila daleko od trenutnog trenda, a mnoge se više nisu ni štampale. Akibini komplimenti na račun knjižare nisu bili izgovoreni samo iz ljubaznosti prema Rintaru – u njima je bilo i mnogo istine.

„Kad se seliš?“

„Verovatno za nekih nedelju dana.“

„Verovatno? Neodređen kao i obično!“

„Nije ni važno. Ionako nemam nikakvog izbora.“

„Po svoj prilici nemaš.“

Akiba ponovo sleže ramenima i pogleda u kalendar koji je visio iza tezge.

„Sledeće nedelje je Božić. Baš zavrknuto.“

„I nije mi mnogo stalo do Božića. Za razliku od tebe, nemam nikakve specijalne planove.“

„Hvala ti što si me podsetio. Jeste, raspored mi je takav da sam baš u poslu do guše. Krcat je. Jedna od onih godina, znaš, kad ću zaista imati muke da ostanem budan kako bih video Deda Mraza svojim očima.“

Akiba se razvalio od smeha, ali ne i Rintaro.

„O, stvarno“, tiho je odgovorio.

Akiba je napravio grimasu i uzdahnuo.

„Ako se već seliš, verovatno i nema svrhe da se zamajavaš redovnim dolaženjem u školu, ali zar nemaš utisak da bi bio red da se s ljudima rastaneš u prijateljstvu? U tvom odeljenju ima nekih koji brinu za tebe, znaš.“

Okrznuo je pogledom gomilu istampanih papira i svezaka na tezgi. Njih nije doneo Akiba; nešto ranije ih je tu ostavila predsednica Rintarovog odeljenja.

Ona se zvala Sajo Juzuki i živela je u blizini. Sa Rintarom se poznavala od osnovne škole. Posedovala je snažnu, trezvenu ličnost i nije bila naročito bliska s ćutljivim hiki-komorijem Rintarom. Kad se pojavila u radnji i ugledala Rintara kako praznim pogledom zuri u police, naglašeno je uzdahnula.

„Izgledaš kao da te nijedna briga ne mori! Reklo bi se da ti život hikikomorija prija, a? Jesi li dobro?“

Rintaro je na to slegao ramenima. Sajo se namrštila, a onda se okrenula ka Akibi.

„Da li stvarno treba da se vrzmaš ovde? Traži te čitav košarkaški klub.“

Zatim se obrnula i odsečnim korakom izašla iz radnje.

Ona se nimalo nije bojala da tako neuvijeno razgovara s momkom starijim od sebe. To je bila tipična Sajo Juzuki;

ona je na taj način pokazivala da joj je do nečeg stalo. Rintaro joj se zbog toga divio.

„Tvoja predsednica je uvek strahovito revnosna“, primetio je Akiba. „Sigurno se oseća odgovornom za tebe. Nije morala da ti lično donese zadatke za domaći...“

Iako Sajo nije stanovala daleko, Rintaro je shvatio da joj sigurno nije ni lako pao taj dodatni trud s obzirom na godišnje doba, jer je toliko hladno da vidiš sopstveni dah.

„Ove možeš da dobiješ za šest hiljada jena“, izgovorio je, konačno ustavši. Akiba je izvio obrvama.

„To je malčice skupo za rasprodaju pred gašenje radnje.“

„Popust od deset posto. Za manje od toga ne mogu da ti ih dam. To što kupuješ sve su književna remek-dela.“

„Klasični Nacuki“, nasmeja se Akiba. Zatim izvadi iz novčanika nekoliko novčanica, pa uze sa tezge svoj šal i rukavice. Pošto je dobro namestio torbu preko ramena, dodade:

„Dođi sutra u školu.“

I uz svoj večiti vedri osmeh po kom je bio prepoznatljiv, Akiba izađe iz radnje.

Knjižara *Nacuki* je naglo potonula u tišinu. Sa druge strane vrata sunce na zalasku zračilo je crvenkastim sjajem. U uglu je grejalica, ostavši gotovo sasvim bez petroleja, počinjala da se žali.

Bilo je krajnje vreme da se Rintaro popne na sprat i spremi nešto za večeru. Čak i dok je deda bio živ, uvek je to radio Rintaro; dakle, nikakav složen posao.

A ipak je Rintaro i dalje stajao nepokretan, zureći u vrata radnje.

Sunce je kliznulo još niže, grejalicu je izdala snaga, a knjižaru je počeo da ispunjava hladan vazduh. No Rintaro se i dalje nije micao.

Prvo poglavlje: Prvi lavirint – tamničar knjiga

Knjižara *Nacuki* bila je malecna, zavučena radnja u jednoj ulici u starom delu grada. Imala je prilično neobičan raspored.

Od ulaza pa pravo do zida u dubini vodio je jedan jedini dugačak prolaz. Obe strane prolaza bile su ispunjene gorostasnim redovima polica koje su se uspinjale sve do plafona, a svaka je bila dupke puna knjiga. Nad glavom su visile staromodne svetiljke, a njihova topla svetlost odbleskivala se od lakiranog drvenog poda.

Otprilike pri polovini nalazio se jednostavan drveni radni sto na kom se obavljala prodaja, ali sem njega i dve stolice nije bilo više nikakvog nameštaja niti ukrasa. U dnu radnje prolaz se završavao prostim zidom od golog drveta, ali kad se uđe na glavna vrata sa jarke svetlosti dana, sticao se utisak da je čitava prostorija mnogo dublja nego što zaista jeste. Okružen zidovima od knjiga, posetilac se osećao kao da stupa u beskrajan prolaz koji nestaje negde dalje u tami.